

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ES ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 f.; 200 szóig 2 f.; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr., harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagy-i hivatal.

Tartalom. A reformáció vívmányai. Dr. Erdős József. — A zsinati törvényjavaslat 28. §. 11. pontja. Pokoly József. — A zsinati törvényjavaslatok egyházmegyéink s tiszántúli egyházkerületünk előtt. — Tárca. Arany János elbeszélő stylusa. Kulesár Endre. — Közügyeink. A szakáli templomszentelés. Egy fungens. — A debreczeni róm. kath. egyház kegyúri követelése. Zöld Mihály. — Különfélék. — Hirdetés.

A reformáció vívmányai.*)

Minő hatást gyakorolt a reformáció a polgári-sodásra es az államok életére? E kérdésre megfelel az egyes nemzetek történelme és a tények egész sorozata, mely mind azt igazolja, hogy a mely államokban a reformáció elvei mély gyökeret vertek, ott hasonlíthatatlanul fejlettebbek, virágzóbbak a tudományos és közintézmények; nagyobb a közbátorság; vigasztalóbb a köz-erkölcsiség; öntudatosabb, tevékenyebb s ennek következtében anyagilag is előhaladottabb a társadalom, mint azokban az országokban, melyekben a reformációnak diadalra jutását részint a vakhit és tudatlanság, részint az erőszak és üldözés megakadályozta. De még ezekre a népekre is — bár csupán közvetve és kisebb mérvben — elvitázhatatlanul üdvös befolyást gyakorolt a reformáció. Ha összehasonlítjuk például a protestáns nagy államok társadalmát a katolikus országok polgárosodásával, azt találjuk, hogy az előbbiek jóval túlszárnyalják az utóbbiakat míveltségben, vagyonosságban, polgári és politikai szabadság gyakorlásában egyaránt. Ma már nemcsak minden protestáns, de általában minden felvilágosodott és elfogulatlan ember elragadtatással tekint azokra a vívmányokra, melyeket a művelődés, humanitás és közerkölcsiség terén a

*) Részlet a debreczeni főiskolai „Hittanszaki Önképző Társulat“ által f. évi októberhó 31-én rendezett reformációi emlékünnepelet megnyitó, különféleink közt részletesen jelzett felügyelő tanári beszédből. Szerk.

protestáns államok felmutatnak, a honnan mint megannyi góczokból a szellemi és erkölcsi tökéletesedés és az anyagi jólét sugárai terjednek szét a földgömb legszélsőbb határáig. Hogy ez a tény nem a faji eredetnek, hanem egyenesen a vallás befolyásának következménye, azt világosan igazolja egyebek közt az is, hogy ugyanazon egy állam vagy vidék protestáns lakosai társadalmi tekintetben felülmúlják a más vallásúakat. Sőt ha párhuzamba állítjuk magokat az államtesteket, egyfelől Spanyol-, Olasz-, Franciaországot és hozzá még Ausztriát és hazánkat is, másfelől a Németbirodalmat, Nagybritanniát, Hollandiát, Helvetiát és az Egyesült Államokat: nemde akármely szempontból teszszük is az összehasonlítást, az eredmény mindig a protestáns államok feltűnő előnyére vall. Ebből következik, hogy a reformáció áldásosabb hatású a társadalom és az államélet fejlődésére, mint a keresztyénség bármely alakzata.

A reformáció ezen átalakító erejének és képző, nevelő hatásának biztosítékát képezi az az evangéliumi elv, melyet a reformáció az államok szabadságának és önálló létjogának örök fundamentoma gyanánt vall és hirdet, hogy tudniillik a polgári hatóság és az állam, Istentől rendeltetett független erkölcsi organismus, melynek hivatása s rendeltetése az, hogy Isten ígéjével megegyező jó törvényekkel igazgassa, s a fegyelem, kötelesség és engedelmeség útjain megtartsa és vezérelje az Istentől reá bízott népet. Ezen az erkölcsi gránitalapon nyugszik a protestáns államok alkotmánya, s ez elv elismerése és érvényre emelése minden nagy és szabad állam egyik létfeltétele. Ámde ezt az erkölcsi alapot és vezérlő elvet sem a scholastikusok bölcsészetéből, sem a pápaság önző, zsarnokuralmi rendszeréből nem ismerhette volna meg a világ soha! — Maga a középkori világebredés — renaissance — is, noha feltárta az ó világ kincses tárnáit és karöltve a humanizmussal, egészen új aristokratiát teremtett, de az egyesek

és államok életének igazi keresztyén erkölcsi alapot és erőt kölesönözni képtelen volt. Oka az, mert kiindulási pontja, forrása nem az evangéliom. Mily óriási különbség van a pogány világ szelleméből táplálkozó kulturharczosok és az evangéliomra támaszkodó reformátorok között!

Luther, Zwingli, Kálvin a lelki szabadság leghívebb harcossai, és egyúttal a keresztyéni erkölcsiség apostoli hirdetői, a kik az államélet biztos fejlődését az egyeseknek erkölcsi tudatosságától, felelősségérzetétől, jog- és igazságszeretetétől feltételezik. E végből moráljuk sarkalatos tételei közt előbb jő a kötelesség, azután a jog; előbb a felelősség tudata, azután az önbecsérzet, előbb a bűnbeismerés, azután a kegyelem. Az ilyen evangéliomi elveken nyugvó erkölcsiség nem holt betűk halmazában, sem nem hatalmi túlsúly kieroszakolásában, hanem az egyesek erkölcsi életében határozódik, s végczélja az igazság és a szabadság, melyre egyedül Krisztus által juthat el a világ. Az evangéliomból merített erkölcsi erő, párosulva az igazi istenfélelemmel — ez teheti a népeket szabadokká, műveltekké, boldogokká. Ezt a századokon keresztül labbal tapodott és már-már feledésbe merült krisztusi tudományt a reformátorok újították fel. Nem riadva meg a folytonosan fegyverben álló pápaság rettegteitől, visszakövetelték az egyes ember lelkiismereti és erkölcsi jogát, felébresztették a nemzetekben az emberi méltóság és szabadság öntudatát, kimutatták a pápa világi uralmának koholt voltát, s ezzel visszaadták egyeseknek és népeknek, egyháznak és államnak a kit-kit megillető örök jogokat. Ez volt a jog és igazság győzedelméért vívott ama nemes harc, melyet ellenségeink forradalomnak bélyegeznek. De e hangzatos, hamis ráfogást a legfenségesebben megczáfolják a tények. A revolutió az isteni és erkölcsi jog lábball tiprása, a reformáció ellenben az isteni és erkölcsi jog visszahódítása. Amannak herostratusi dicsősége a középkori pápaságot, emennek vívmányai a protestantismust illetik meg. És a mely nemzetben az erkölcsi érzet felébresztett, az lerázta nyakáról a megalázó pápai jármot, míg a lazább elvű társadalmak megtartották s kénytelen-kelletlen mosolylyal viselik e kényuraság avult békóit.

Szóval a reformáció döntő befolyást gyakorolt a nemzetek önállóságának kivívására s az államélet és alkotmány fejlődésére, átplántálván a polgári társadalomba azokat az evangéliomi elveket, melyeken az igazi szabadság alapul. De jól megjegyezzük, hogy ezen elveknek végletekig való deductiója merőben ellenkezik úgy a reformációval, mint az annak forrásául szolgáló evangéliommal. Minden ilyesféle hamis logika ellen tiltakozunk a krisztusi szabadság nevében! Igazi szabadság, tiszta erkölcsi élet, értelmi és szellemi tökéletesedés csak az Istennel való közvetlen és benső viszonyból eredhet, a mely viszony létrehozója a Krisztusban való hit. E nélkül nemzetek, államok, birodalmak épen oly kevésbé lehetnek el, mint a legnyomorultabb koldus. E nélkül egyesek és országok a tévelygés, hitetlenség, babona, zsarnokság, rémuralom, örök

halál és kárhozat prédáivá lesznek, s számukra nincs többé megtartatás. Ily romlás lejtőjéről mentette meg Isten irgalma a keresztyén népeket és államokat a reformáció által, mely a 16. századnak prófétákat és apostolokat szült. Nyomukban a szabadság hőseinek egész légiója támad. Ott látjuk Hollandiában a vértanúságig hű de Bres Guidót († 1567) és az 1584. július 10-én orozva meggyilkolt nemeslelkű Orániai Vilmost; Olaszthonban a dicső pályafutású Pietro Martyre Vermigli-t és az inquisitió több ártatlan áldozata közt az ékesen szóló agg Aonio Palariót (1570.); Franciaországban a chambre ardente (az eretnekégető tűzkohó) martyrjait, meg Coligny-t s az üldözött hugenottákat. Amott tűnnek fel az angol puritánok, majd német földön Böles Frigyes, Állhatatos János, Kegyes Frigyes, mint megannyi fenséges typosok! És gondolatok csak a mi, máglyán kiszendvedett és gályarabságra hurczolt hithős apáinkra és dicső emlékezetű Mózeseinkre, Áronainkra, kik mindannyian készebbek voltak lemondani vagyonukról, hazájukról és saját véreikről is, semhogy megtagadják az Ur Krisztust! Óh ti az igazság vértanúi, Urunknak tanítványai, kik hívek valátok mind halálig! Vajha meggondolván a ti életeteknek végét, híven követnék hitetöket a késő unokák! — Kérdem, vajjon az eddig uralkodott több mint harmadfélszáz pápa között akadna-e csak egy is, a ki ama keresztyén szabadság-hősök legkisebbikével is összehasonlítható volna?

És mi volt bátorságuknak s győzedelmöknek kútfeje? Egyedül az evangéliom, melynek alapján a reformáció az egyes emberben, mint Isten képére teremtett, öntudatos erkölcsi lényben felköltötte s ápolta az Isten iránti félelmet, a vallás és haza szerelmét, a király és a törvény tisztelését, szóval a hitet, felelősséget, kötelességet, igazság- és szabadságérzetet.

„Megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket”, mondja az Ur. (Ján. 8, 32.)

Vajjon nem a reformáció ez evangéliomi elveinek érvényesülésétől függ-e minden társadalomnak, államnak és nemzetnek nagysága, ereje és boldogsága?

Dr. Erdős József.

A zsinati törvényjavaslat 28. §. 11. pontja.

II.

Az elmondottakból kifolyólag az ev. ref. egyén, a hívő, mint egyházttag, semmi olyan jogot nem nyer, a mi őt már meg nem illette volna, a mi már sajátja nem lett volna, hanem csak korlátoztatik jogainak gyakorlásában, a mennyiben nem feltétlenül, hanem csak bizonyos egyházközség keretében gyakorolhatja azokat. A hívő, azért hogy egyházközségnek tagja, megmarad azon szabad joggyakorlat birtokában, melyet az egyetemes egyház minden tagja bír és nem ad fel abból végleg semmit sem. Nem is tudom, hogy léteznék e földön egyesület, melynek tagjai kényszerülnének a köz javára minden jogaikról lemondani, hogy ugyanattól, mint forrástól, némelyeket visszakapjanak kárpótlás fejében (de a mi úgy sem lenne forrás). Nem hiszem, hogy némely katolikus szerzetrendet kivéve léteznék egyesület, melynek tagjai ezen morális öngyilkosságot elkövetnék.

Azon felfogásomat, hogy az egyházban jogforrás a hívők személyisége, és így ők abban a jogalanyok is, nem pedig az egyházközség, vagy a mi absurdum: a presbyterium, támo-

gatja még a demokratismusként elve is, mely — mint mindnyájan valljuk — a mi zsinat-presbyteri önkormányzati rendszerünknek alapelve is egyszersmind. Itt mindenekelőtt be kell vallanom, hogy demokratiát csak egyet ismerek és nincs semmi tudomásom külön állami és egyházi demokratiáról. „A demokratia az egyéni képességeknek és személyes érdemnek érvénye az emberi összletben, függetlenül származástól és vagyontól“. (Dr. Kuncz I.: A D. eszméje és szervezete). Tehát „egyéni“ képességek és érdemek érvénye, nem pedig corporatióké, vagy erkölcsi individuumoké. Minthogy pedig a képességek között egyik legjelentékenyebb a jogképesség, ennek is érvényesülnie kell az emberi összletben, és csakugyan érvényesül is, mint jogegyenlőség. Jogegyenlőség pedig természetesen csak jogalanyok között lehetséges. Azok, kik „egyházi demokratiát“ is ismernek, ily jogalanyokul kell hogy az egyházközségeket tartsák, mert ezek jogegyenlőségéről beszélnek. Igen ám, de az egyházközség, mint jogalany, csakis jogi személy lehet, mert ő universitas personarum, vagyis corporatio; már pedig a jogi személyek csupán vagyoni jogi képességekkel bírnak, a mely tekintetben csakugyan az egyházközségeket teljesen egyenlők is egymás között, legyenek kicsinyek vagy nagyok. Azonban ezen minőségük, hogy t. i. jogi személyek, nem emeli őket tagjaik felé, mert ezek is, az is jogalanyok lévén, a jogegyenlőség elve alapján egymással, t. i. az egyházközség és tagjai egyenlők vagyoni jogilag. Különbözik pedig az egyháztagok állanak előnyben az egyházközségeket felett, mivel oly jogokkal is rendelkeznek, melyekkel az egyházközség természeténél fogva nem, hanem csak annyiban bír, a mennyiben azoknak letéteményese, — a mennyiben azok a hívek által rá ruháztatnak, de még csak nem is tulajdonjogilag.

Ha az egyházközség jogforrás volna, magának is kellene jogokkal, mint tulajdonnal bírnia, de — mint minden jogi személy — csupán vagyoni jogokkal bír, a miből — én legalább azt hiszem — aligha lehetne az egyháztagok, a hívők által most is bírt jogokat deriválni.

Az egyházban tehát a hívő az, a ki jogokkal bír, így ő is az egység. A jogegyenlőség elve, a demokratikus felfogás alapján minden hívő, — és nem minden egyházközség vagy presbyterium, — egyenlő. Hogy pedig a hívők nem személyesen, hanem képviselőik által gyakorolják, p. o. a felsőbb hatóságok választása iránt való választói jogukat, abban az ev. ref. protestáns egyháznak egyik leggyakorlatiasabb és eszélyesebb felfogása nyilvánul, midőn közvetett választás útján a lehető intelligencia által választatja felsőbb tisztviselőit, vagy magasabb hatóságokba küldendő képviselőit.

Ha a presbyterium az egyházközségnek, mint a hívők társaságának, képviselője, akkor ha nagyobb egyházközséget képvisel, az egyházközség nevében több szavazattal méltán járul a felsőbb hatóságok megalkotásához. Azon elv, hogy az egyházban az egység a hívő lélek, — pedig kétségtelenül az, — önkénynt oda vezet, hogy a nagyobb egyházközségeket több jog illeti meg, és épen ezért csak helyeselni lehet a zsinati törvényjavaslat 28. §. 11. pontját.

Melleleg jegyzek meg még egy dolgot, t. i. hogy ezen elv épen nem teljesen új egyházunkban, csak hogy más alakban, más helyütt szerez érvényt a lélekszám szerinti többségnek. Értem a zsinati és konventi képviselők választását, kiknek számát épen nem a gyülekezeti egység elve szerint határozták meg a debreczeni zsinaton, hanem az egyházkerületek a legtermészetesebb alapon, a hívők lélekszámának alapján

küldik a zsinatra és konventbe képviselőiket. Igazán csodálkozom, hogy annyi protestáló hang között ennek senki sem adott kifejezést. Épen ezért azt hiszem, hogy az opportunítási szellem inkább nagyobb a protestálókban az elvi meggyőződésnél, mint a törvényjavaslat szerkesztőiben.

Pokoly József,
ev. ref. segédlelkész.

A zsinati törvényjavaslatok egyházmegyéink s tiszántúli egyházkerületünk előtt.

(Folytatás.)

33. §. „személyesen“, utána jöjjön „vagy első fokú rokonság útján“. N.-Bánya.

35. §. Nagy népességű egyházközsége is alkothatnak egyházmegyét. Debr., Felső-Szab., Szat.

40. §. alkalmi imával nyitja meg, ez tétessék be. Bih.

43. §. Az egyházker. képviselőket ne az e. m. gyűlések, hanem az egyes egyházak presbyteriumai válaszzák. Ber., Debr., Felső-Szab., N.-Bánya, Szat.

o) pont legyen: az egyházközségi közgyűlések hivatalból fölterjesztendő anyagi ügyei tárgyalása. Hev., N.-Bánya.

p) pont legyen: a lelkészi állomások ideiglenes beszüntetése. N.-Bánya.

46. §. Az egyházkerületek területének módosítása ne tétessék függővé az egyházkerületek beleegyezésétől. Ber.

48. §. g) pont: a debreczeni egyház főgondnoka. F.-Szab., Szat., Debr.

Új pont: a tanítói testület 1—1 képviselője. A képviselők száma egyházmegyénként 5-nél több nem lehet. N.-Bánya.

53. §. Lelkészi s tanítói vizsgáknál az egyházmegyék részére képviseltetést kívánnak.

61. §. Konventnek bírósága ne legyen; üléseit felváltva tartsa az egyházkerületekben. Békési.

68. §. Gymn. tanárok közül csak vallástanár választható zsinati képviselőnek. Bék.

Elnököljön a legidősb püspök és főgondnok. Bék.

Néptanítók kerületenként 2—2 képviselőt küldjenek.

69. §. Minden egyes presbyterium az azon egyházkerületre eső zsinati képviselők egész számára adja szavazatát. N.-Bánya.

89. §. Még pedig a házassági jognak úgy rendezése, hogy az 1790—91. 26. t. cz. intézkedései életbe lépjenek. N.-Bánya.

A mostani o) pont tétessék vissza a törvények magyarázatára. Alsó-Szab., Felső-Szab., Szat.

91. §. a bibliai mondások helyett: minden egyháztagnak kötelessége hit- s erkölcsi élete zsinórmértékül a szentírást tekinteni s jó példájával másokat is a kegyes életre vezérelni.

93. és 95. §. a felmentési díjak feletti döntő határozat az e. m. közgyűlést illeti.

94. §. Az oly egyházközségekben, hol kettős elnökség van gyakorlatban, a főgondnok; ott, hol a kettős elnökség bevéve nincs, az egyházközségi gondnok, ki egyszersmind az egyház vagyoni ügyeit számadás mellett kezeli, az egyházközség által, a 20. §. értelmében a gyülekezetben értelmes, feddhetlen életű, közbecsülésben álló . . . stb. választatik.

96. §. Hivataloskodási idejük 3 év, azonban 1 év múltával lemondhatnak. Szat.

98. 99. §. Az egyházközségi gondnokok és főgondnokok, valamint az algondnokok feladatai szabatosabban körvonaloztassanak. Bék.

99. §. i) pont alá új: az egyházat kifelé mindennemű vagyoni s jogügyekben s kérdésekben személyesen vagy megbízottjaik által képviselik stb.

101. §. Szegények és árvák gondnokául a lelkészt nem óhajtja Heves. A presbyterium teendői közé föl kell venni, hogy a választást eszközli. Hev. 28. §. 13. p.

A lelkészekre vonatkozó részletes útastítások a tanítókra, tanárookra is alkalmaztassanak.

105. §. második kikezdésébe betendő: midőn hivatalos tisztokban járnak el, tisztességes öltözetet viselni tartoznak. Felső Szab.

105. §. első mondata végére ez teendő: hivatalos teendők körén kívül a gyülekezeti tagok előtt úgy egész viseletükkel, mint különösen a vasárnapi istentisztelet szorgalmas látogatásával jó példát mutatni. Sz. t.

113. §. után a mostani 167. §. jöjjön. Debr., Felső-Szab., Szatmár.

114. §.-hoz: s felavattatásuk alkalmával az e. k. által felekkettnek. Alsó-Szab.

114. 115. §. alapján a lelkészek ne csak taníttassanak, hanem neveltessenek is. Bék.

117. §. „Könyörgés“ tétessék be. Bihar. Az alcímek elhagyandók, vagy akkor az alpontok logikai rendbe szedendők. N.-Bánya.

Kátémagyarázás vétessék be. Heves.

Szellemi és anyagi szavak közé erkölcsi szúrandó. Szat.

122. §-ban csak az fejeztessék ki, hogy a lelkész felelőssége mellett legátusok is tarthatnak egyházi beszédet. Alsó-Szabolcs.

A lelkészek ne legyenek felelősek a főiskolákból kiküldöttek által tartott beszédekért. Bereg.

Tanítók beszédeiket ne tartozzanak bemutatni a lelkészeknek. N. Bánya.

124. 130. §-ra vonatkozólag, hogy az úrvacsorája magánháznál, betegeknel stb. miként szolgáltatandó ki: behatöbb útastítást óhajtana Bihar.

Confirmatio ne köttessék a 12-ik életévhez. Bék. — Az anyagiakra való felügyelet nem hivatásból folyó kötelessége a lelkészeknek. Bék.

149. §. Hivatalos funetióknál kötelezőleg reverendát viseljenek a lelkészek. Bih., Békésb.

Szakértőkkel tervezeteket készíttessen a zsinat, majd a lelkészek bírálják meg, és a következő zsinat állapítsa meg a formaruhát. Debr.

Magyar süveg, reverenda, magyar gombkötő zsinórzat és a szokásos öv paláttal alkossák a formaruhát. N.-Bánya.

154. §. Az egyházmegyék tisztviselői is élethossziglan választassanak. Heves.

Szatmári egyházm. 10 évre kívánja a választást, élethosszig nem.

Beregi egyházm. a tisztújítást minden 6-ik évben.

157. §. Tanácsbírák kötelességei közé vétessék fel: megbízatás esetén az egyházlátogatást végezni. Bereg.

165. §. A megelőzőhöz egy új §. jöjjön: „Sürgős közigazgatási ügyekben az esperes ideiglenesen intézkedni s intézkedését a legközelebbi egyházmegyei közgyűlésnek jóváhagyás végett betervezni köteles“.

„A kezeihez beérkezett ügyek előkészítésére, ha szükségesnek látja, vizsgáló küldöttség kiküldése, igazoló vagy felvilágosító nyilatkozatok bekívánása, iratok és adatok beszerzése által köteles az esperes mindent megtenni, hogy azok a legközelebbi egyházmegyei közgyűlésen érdemileg elintézhettek legyenek“.

167. §. Az esperesi látogatás gondoskodása s figyelme oly rendszabályok és eszközök által biztosíttassék, a melyek lehetővé teszik, hogy a fáradságos és nehéz feladatot minden irányban elvégezhessek az illető esperesek. Békési egyházm.

(Folyt. köv.)

Tárcza.

Arany János elbeszélő stylusa.

(Vége).

A cziczomátlan egyszerűség s csak a jelentős dolgok elmondására való törekvés kiváló bélyege Aranyak. Inkább hagy a képzeletnek munkát, mintsem sallangokkal vesztse szemünk fényét. Annál szebben értékesíti a nyelv minden csinját-binját. Tájbeli és félig-meddig elavult szók, vagy régies alakok mind arravalók az ő kezében, hogy irányát élénkítsék és tárgyyszerűvé tegyék. Az átkelés festésében tájszót vesz elő, de irodalmi alakjával úgy állítja párhuzamba, hogy megérti, a ki soha nem hallotta is:

Sötét az éj: elig-elig

Hogy a vízfény fehérelik;

Csendes a táj: alig-alig

Hogy a folyamzúgás hallik.

A költői szabadság ily mesteri alkalmazása csak Aranytól kerülhetett ki. Megmutatja vele a tájszók felhasználásának legbátorságosabb módját, s egyszersmind a magas és mély hangú ikeralakok festői jelentőségét. A hasonló szerkezetű mondatok egymás mellé állításával pedig rhythmus tekintetében is ritka szép példát nyújt. Az ily egyszerű műfogások, melyekkel semmi idegen cziczoma fel nem ér, szép világot vetnek Arany népryelvi és régi irodalmi tanulmányaira s költői készütségére. Régi egyházi íróink, mint beszédek bizonyítják, meg tudták becsülni e díbdábságot, mely a mult század eleje óta prózában és versben Mikesnek és Faludinak s kivált a mondatbeli párhuzamok tösgyökeres magyarosságának daczára is kiveszöben van.

Folytatva az elbeszélést, leírja az első összeütközést, melyet tulajdonkép csak négy sorba szorít bele. Potentiána fel-dúlása után a harez tovább foly. Ennek esetelésében polysyndetont vesz elő:

Barát barátal szembe ví:

Gót és alán és római.

Ugyane figurát alkalmazza még másutt, hol a harmadik ütközet végén az életben maradt két fejedelem szövetkezését adja tudunkra. Mind a két hely azt bizonyítja, hogy Arany a kötő-szóhiányt egy-egy meglepő jelenet festésére szánja. Vergiliusnál is épily értékűnek találjuk, s mivel a mi népköltészetünkben nincs meg, valószínű, hogy ebben Aranyak ő volt a mestere.

Igen erre utálnak az Aeneis IV. é. 556—559. v. De érdekesebb magának a költőnek felfohászodása, mikor a VI.

énekben engedelmet kér az istenektől, hogy az alvilágot leírhasssa:

Dii, quibus imperium est animarum, umbracque silentes,
Et Chaos et Phlegethon. loca nocte tacentia late,
Sit mihi fas audita loqui.

A szokatlan dolgokra való figyelmeztetés tehát itt is megvan; szinte megköveteljük ezek után, hogy az alvilág előcsarnokának festésében ugyanevvel a figurával találkozzunk, mert mint első ujság az a legmeglepőbb Aeneas előtt. Vergilius csakugyan ott alkalmazza a leghosszabb polysyndetont; az asyndetonnak ellenben nem tulajdonít valami különös jelentőséget; ritka nála a kétes értékű. Arany ez utóbbit a zürzavar és az egymásután gyorsan lepergő események esetelésében alkalmazza, mint a IV. s XV. versszakban.

Tudva van, hogy kihalt szóktól, a mai költői nyelvre nézve régies ízealakoktól nem riad vissza, sőt kedvtelve alkalmazza, ha tárgyához illőnek találja. Így az átkelés helyéről éneklí:

Miért a hegy, miért a sík
Kelenföldének mondatik.

Eszünkbe juttatja vele a Pannonia megvételeéről szóló éneket. S ha már elfogadja az ebbeli gyermekes etymológiát, nem is szalasztja el a további ámtásunkra kínálkozó alkalmat. Középkori hegedős naivságával magyarázza a helynevet, illik, hogy annak a nyelvén szóljon is. Így kerül oda a m o n d a t i k, — és senki sem akad fenn rajta. Még maga a mondatszerkezet is olyan, hogy latinismusat csak középkori költőnek engedhetjük el.

Ily gondot fordít a tárgyszerűsége és festőiségre. Valamennyi műve, de kivált Keveháza valóságos kincses bánya a magyar aesthetikusra nézve. Alig van sora, melyben vagy a zengzetesség vagy ízlésünknek tetsző magyaros sajtáság el ne bájlolna. Nincs a nyelvnek oly jelentéktelennek látszó eszköze, melyet keresettség nélkül érvényesíteni ne tudna. Az említettek kivül meglepő fordulatok, polyptoton, szójátékok és körülírások szolgálnak elbeszélésének élénkítésére. A tartalomhoz gyakran igazítja az alakot, mint jól tudjuk ezt balladáiból is, hol az indulat kifakadásában egy-egy szótaggal megrövidíti az ütemet, Keveházában pedig 8 ízben toldja meg egy-egy egész ütemmel a két utolsó sort, hogy az esemény rendkívülségét a versalakkal is kifejezze.

Aprólékos dolgok ezek, de nagyrészt nyelvünk művésztének nagyon jelentős sajtáságaihoz tartoznak.

Sokat tanultunk el ókori mestereinktől, de a miben különbözünk tőlük, ne szégyeneljük, mint egykor apáink, hanem inkább fejleszszük tovább. Arany kijeleli a határt, a meddig követhetjük őket, de halhatatlan példa azok ellen, a kik a művészet és nemzetiség közti benső rokonságot tagadni merik. Ő ama szerencsés költők közül való, kiknek volt szorgalmuk népük nyelvének kitanulására s volt érzékük a jellemző sajtáságok felismerésére, hogy művészetükben a nemzeti genius dialát ünnepeltethessék.

Kulcsár Endre.

Közügyeink.

A szakáli templomszentelés.

Örömmünnepet ült mult októberhó 25-én a szakáli ev. ref. egyház. Leghőbb vágya, legmelegebb óhajtása ment e napon

teljesedésbe. Több évig tartó küzdelemmel és lankadást nem ismerő buzgósággal felépített csinos kis templomát szentelték ekkor föl, a közel s távolból ide sereglett, számos lelkész és nagy sokaság jelenlétében, hogy lenne az a jövőben nemcsak a vallás-erkölcsi eszmék plántahelyisége, de e vegyes felekezetű községben az édes hazai nyelvnek mentsvára és terjesztője.

A templomszentelési ünnepély lefolyása a következő sorrendben történt.

A megnyitó imádságot egyházmegyénk esperese, nagyt. Széll Kálmán úr ihlett lélektől áthatva tartotta meg.

Az alkalmi egyházi beszédet a szakáli gyülekezet egykori lelkésze, jelenleg pedig vadászlelkész, tisz. Hajdú Elek úr tartotta, lángoló lelkesedéssel buzdítva a híveket a vallás, egyház és haza iránti forró szeretetre.

Az úrvacsorai ágendát nt Dr. Márk Ferencz nagy-harsányi lelkész, az úrasztali zárímadáságot pedig nt. Nagy Imre ugrai lelkész úr tartották. Ők együtt osztották ki a szentjegyeket az úrasztalához járult nagyszámú híveknek.

Ezt követte egy esketési szertartás, melyet m.-homorogi lelkész, tisz. Nyeste István úr végzett el.

Végül a bezáró és megáldó imádságot a helybeli lelkész, tisz. Kiss György úr tartotta meg. kinek ez ünnepély nem ok nélkül esalt könyeket szeméibe; hiszen ő látta, naponként átélte a küzdelmeket, melyeket e kised, alig másfélszáz lelket számláló gyülekezet kiállott, míg az Urnak e díszes hajlékát felemelheté.

Ósi magyaros szokás szerint, a bevégzett ünnepély után, közös lakomára gyűlt össze a lelkészlakon az ünnepélyen részt vett intelligens egyének jónagy része. A hol pedig a magyar ember lakomára gyűl össze, onnan nem szabad hiányozni a pohárköszöntőknek sem. Az első pohár Széll Kálmán esperes úr által a legalkotmányosabb fejedelem, szeretve tisztelt koronás királyunk egészségeért, majd a szakáli ev. ref. egyház felvirágzásáért ürittetett Id. Bölöny Sándor népszerű ugrai földbirtokos, az egyházmegye egyik kormányzó s jelen levő tagjáért, az esperesért, Dr. Márk Ferencz lelkész az egyházmegye másik kormányzójáért, a testileg ugyan távol levő, de lelkiileg közöttünk, a mi szívünk szeretetében élő Tisza Kálmán ő Nagyméltóságáért üritették poharukat. Az egész vidéken köztisztületben álló ugrai jegyző Darabant Ferencz a fungens lelkészekért, Nagy Imre ugrai lelkész humoros beszédben a vendégekért, Veres Károly szalontai építész a házi asszonyért, végre Márk Ferencz egy elmés toasztban Veres Károlyért, a templom építőjéért, mint a mai nap harangozójáért ürité poharát, ki fel is lett dekorálva azonnal az „egyházmegyei harangozó“ díszes címével. Neki igazán méltó oka lehet örülni nemcsak a legmagasabb hivatali kitüntetésnek, hanem azon szép kis templomnak is, melyet ő épített a szakáli ref. gyülekezetnek.

Midőn ezúttal megemlítem azt, hogy a jóltevő adakozóktól ez alkalommal 12 frt 46 kr gyűlt a templom perselyébe, nem mulasztatom el, hogy ide ne igtassam azon jóltevőknek neveit, kik nem késtek ez alkalommal az Ur oltárára letenni áldozataikat: idősb Kiss György komádi tanító, néhai neje végakarátát teljesítendő egy arany poharat helyezett az Ur oltárára, tek. Sztaho Géza földbirtokos úr és leánya Stefánia egy szép úrasztali terítővel segítették meg egyházunkat s a Jelenesik nővérek egy díszes terítővel a szószékre mutatták be áldozatjokat az Urnak.

Egy fungens.

A debreczeni róm. kath. egyház kegyúri követelése.*)

Debreczen sz. kir. város ellen a róm. kath. egyház által formált kegyúri követelés ügye a városi törvényhatóságnak a f. 1891. május 8-án egyedül e tárgyban tartott rendkívüli közgyűlésén ismételve felmerült, és pedig olyan alakban, a mely ezen kérdésnek csaknem kétszázados történetében gyakran fordul ugyan elő, azonban ma már a törvényhatóságok életében a ritkább esetek közé tartozik.

A Debreczen város ellen formált kegyurasági követelés kérdése, — a melyben a város mindenkor olyan szívós ellenállást tanúsított, — már másfél század óta foglalkoztatja nemcsak a város közönségét, de az egymásután következő kormányokat, sőt újabb időben az egyházi jogi irodalmat is, s mielőtt az ügy jelen állását előadnánk s a vizsgálódó felek álláspontját méltatnánk, jónak látjuk az ügy történetét rövid vonásokban vázolni.

Debreczenben, a 17. század végéig egyetlen róm. katolikus sem lakott, s ezen körülmény arra bírta Eleonóra királynét, hogy fogadást tett, miképp Debreczenben a boldogságos szűz tiszteletére templomot építtet, mihelyt az ország a török uralom alól felszabadul.

Az 1703. évi ápril 5-én Kálmáncsai István, szepesi kamarai tanácsos Debreczenben megjelenvén, a királyné fogadására hivatkozással követelte, hogy a róm. kath. templom részére alkalmas hely jelöltessék ki.

Az előjáróság azonban a válasz-adásra halasztást kért és kapott, s ez alatt gyors követői által a város fő-pártfogójához, Savoyai Jenő herceghez fordult pártfogásért, a ki — mint a főhaditanács elnöke — ki is eszközölte, hogy a főhaditanács megkereste az udvari kamarát, hogy ezen veszélyes újítástól, mely a tiszai vidéket oknélküli zavargásba hajtja, álljon el.

A II. Rákóczy Ferencz mozgalmi miatt a felsőbb helyről ezéba vett egyházalapítás akkor elmaradt, hanem csakhamar megjött erre a kedvező alkalom.

Debreczen város a szabad kir. városok közé az 1715. évi 108. törv. czikkkel felvétetvén, ez alkalommal gr. Csáky Imre kalocsai érsek, — ki egyszersmind a nagyváradai egyházmegye kormányzója is volt, — keresztülvitte, hogy azon szakaszba a következő záradék is bevétetett: ita tamen, ut pro extruenda Parochiali Ecclesia Catholica et Conventu Patrum Sancti Patris Francisci Locum assignent, minek folytán az articularis helyek még az 1716. évben kiadatván, — habár még akkor a harminczadoson kívül egy lélek róm. kath. vallású sem volt a városban, — megalakult a róm. kath. egyház, melybe még ezen évben a plébános is kineveztetett. A ferenczrendiek 1719-ben jöttek a városba, s ugyanezen évben kezdte meg a templomépítést gr. Csáky Imre érsek a saját költségén, de azt az 1732-ben történt halála miatt be nem fejezhette, mert a tornyok csonkán maradtak egész 1831-ig, a mikor azokat Lajcsák Ferencz nagyváradai püspök és Kricsfalusy Ferencz plébános a saját költségükön építtették ki.

Érdekes mozzanat, hogy az építtető gróf Csáky Imre érsek ezen templom sírboltjában temettetett el, s hogy az az északi főbejárata felett maig is az ő ezímerét viseli.

Hogy a debreczeniek idegenkedése az új egyház-alapí-

*) A „Jogi Hetilap“ hasábjairól vesszük át némi pótlásokkal e cikket. Szerk.

tástól nem volt oknélküli, igazolták csakhamar a következmények, mert mindjárt 1716-ban az első plébános: Keczer István követelte, hogy a Szent András egyháznak (a mai nagytemplom) a hitújítás előtti birtokai neki adassanak ki; a második plébános: Návay János pedig a parochia fölépítését követelte.

Jellemző világot vet azon korszak gondolkozásmódjára azon körülmény, hogy az 1723. évi 30. törv.-czikk szerint a tiszántúli kerületi tábla Nagyváradon lett volna felállítandó s gróf Csáky Imre annak Debreczenben leendő felállításáért folyamodott a Felsőházhoz, és pedig azon okból, „ut calvinianae haeresi frenos in ierem et pauculi illi catholici, qui ibidem magis latitant, quam habitant, ad quos confugere possint et illi scelerati quos timere debeant“.

Az 1752-től 1775-ig terjedő időszak alatt egész sorozata jelent meg a helytartótanácsi és udvari kamarai rendeleteknek, a melyeknek az volt a céljuk, hogy a róm. kath. egyházat Debreczenben megerősítsék s érdekeit előmozdítsák, és pedig olyan formán, hogy a tisztviselők választása megszorított s összesen öt rendbeli szenatori, a tiszti ügyészi, főjegyzői és egy aljegyzői állásra, róm. katolikusok nevezettek ki, s elrendeltetett, hogy a főbíró és polgármester felváltva egyszer róm. katolikus, mászszor ref. vallású legyen.

Az 1775., 1776. és 1778. évben kelt helytartótanácsi rendeletek mondják ki első ízben, hogy Debreczen város a róm. kath. egyház irányában kegyúri kötelezettséggel tartozik, s ennél fogva a templomot és a parochiát kiépíteni köteles, a mely rendeletek végrehajtásának a város hosszú ideig ellenszegült, s végre is azoknak csak oly módon lehetett fogantatni, hogy az 1819. évben Szentiványi József kerületi táblai elnök királyi biztosul kiküldetett, a ki aztán az ellenszegülő magistratust hivatalától felfüggesztette s a parochiát a város költségén felépíttette.

Ezen rendeletekből mutatoul némely részleteket bemutatunk. Az 1752. jan. 8-án érkezett szepesi kamarai rendelet egy helyen így szól: „si Parochi Romano-Catholici ex Cassa Civitatis non solvuntur: A catholicis pariter Ministri tali beneficio priventur“.

Az 1775. jan. 26-án 5350. sz. alatt kelt helytartótanácsi rendelet 32. pontja így rendelkezik: „... omnis cura et attentio per Civicum Magistratum et respective Romano-Catholicos Magistratuales eo sollicitate adhibeatur, quo Proles et orphanii, — qui vel nullam a Parentibus suis relictam substantiam habent, vel etiam ex positi aut per fide derelicti sunt, — praecise in orthodoxa Fide Romano-Catholica educantur“.

Az 1799. okt. 8-án 23,873. sz. alatt kelt helytartótanácsi rendelet 1. pontja:

„Jus Patronatus, quod jam ante Pacificationem Viennensem Liberis Regiisque Civitatibus per privilegium (tehát ünnepléses formában és nem egyszerű helytartótanácsi vagy kamarai rendelettel) conferri solebat... ad Catholicas duntaxat Ecclesias refertur“.

Ezen egy pár esetből is látható, hogy a kath. egyház gyarapodása minden módon elősegítettet, a ref. egyház pedig és a város elnyomatott.

E közben ismét egy sajátságos jelenséggel találkozunk.

A Ferenczrendiek rendje az 1788. évben eltöröltetvén, azok részére az 1715. 108. t. cikk folytán a város által kiadatott articularis hely a városnak nem adatott vissza, hanem a kincstár által vétetett birtokba s maig is dohányraktárnak használtatik.

Mint hogy a város a csonkán maradt tornyok építési költségeinek viselése alóli felmentetése iránt ő Felsége és a helytartótanács előtt folytonosan hiába kérelmezett, sőt 1843-ban a további felíratoktól is eltiltatott: az 1844. évben orvoslásért az országgyűléshez folyamodott, a mely az 1844. szept. 3-án tartott 212-ik ülésében kimondotta, hogy:

„Az 1815. 108. t. cz. világos tartalma szerint Debreczen városa a Leopold császár és király hitlevelében foglalt minden kiváltságaiban és szabadságaiban megerősítettvén és egyedül az építendő róm. kath. egyháznak s a Szent Ferencz szerzetesek konventje helyének kimutatására köteleztetvén, ehez járulván az 1791. 26. t. cz. 2. §-ának világos rendelete s az előadásból kitetsző azon folytonos szokás, miszerint a város, valamint a patronatusi jogot nem gyakorolta s nem gyakorolja, úgy az ezzel járó terheket is nem viselte: mindezeknél fogva a K. K. és R. R. úgy látják, hogy az előadó város a róm. kath. egyháznak akár építésére, akár kijavítására az idézett törvények megtartása mellett nem köteleztethetik, azért is ezen pártolt sérelmet orvoslás végett ő Felsége elébe felterjesztik“.

Ezen országgyűlési határozat ellenére is azonban a város az 1846. jun. 5-én kelt helytartótanácsi rendelettel a kegyúri terhek viselésére ismételve köteleztetett, a mely rendelet azonban a város közönsége által az országgyűlés fenti határozatára tekintettel egyszerűen félretétetett.

Zöld Mihály,

Debreczen sz. kir. város t. tanácsnoka.

(Vége köv.)

Különfélék.

Az ev. ref. egyház püspökeinek és főgondnokainak tanácskozása a zsinati előkészület tárgyában. 1891. nov. 2. Jelen voltak: Kun Bertalan, Pap Gábor, Szász Károly, Szász Domokos rendes, Kiss Áron helyettes püspökök. Tisza Kálmán, gróf Tisza Lajos és Bánffy Dezső főgondnokok. Tóth Sámuel konventi jegyző. 1. sz. A decz. hó 5-én megnyitandó országos zsinat tárgyában a szükséges előintézkedések megtétele céljából következő megállapodásra jutott az értekezlet. Hogy hol, mely helyiségben tartassanak a zsinat nyilvános ülései, az a helyiség e célra miképen szereltesék föl, szükséges szolgáltról, gyorsírók alkalmazásáról miképen történjék a gondoskodás: ezen tekintetben az intézkedések megtételével gróf Tisza Lajos főgondnok és Szász Károly püspök kéretnek fel, nemkülönben arra is, hogy zsinati gazdálul kit vagy kiket ajánlanak majd a zsinatnak megválasztásra. A zsinat decz. 5-én a majd megjelölendő helyen d. e. 10 órakor nyílik meg egyszerű imával, melynek tartására legidősb püspök Kun Bertalan úr kéretik fel, azután a zsinatot rövid beszédben megnyitja legidősb főgondnok id. B. Vay Miklós, azután küldöttség választatik a testvér ágost. hitvallásúak zsinatának üdvözlésére, mely után a törvényben előírt módozatok mellett a megalakulás fog eszközöltetni. Decz. 6-án pedig az 1790—91. évi 26. t. cz. emlékére rendezendő ünnepély lefolyására következő intézkedés tétetik: d. e. 10 órakor a Kálvin-téri templomba mennek az ev. ref. főgymn. helyiségéből a zsinat tagjai az ágost. testvér egyház küldötteivel együtt. Előimát mond Kun Bertalan püspök, egyházi beszédet tart utóimával Szász Károly püspök. Az istenitisztelet után a majd kijelölendő helyre mennek a tagok a közös megállapodás szerint a közös gyűlésre. Végre

szükségesnek tartja tudatni az értekezlet az összes zsinati képviselőkkel, hogy decz. 4-én d. u. 4 órakor már itt Budapesten, Lónyai-utca 4. sz. ev. ref. főgymnasiumi épületben jelenjenek majd meg előértekezletre. Ezen értekezlet jegyzőkönyve a konventi ülések alatt hitelesíttessék. A hitelesítés 1891. nov. 3-án megtörtént. Tóth Sámuel, bizotts. jegyző. — Ugyancsak nov. 2-án a testvéregyházak vezérlő férfiai a zsinattartás külső módozatai ügyében tanácskozást tartottak, melynek hitelesített jegyzőkönyvét egész terjedelmében közölni fogjuk, valamint a konvent tárgyalásainak lefolyását is.

Reformációi ünnepély a debreczeni főiskolában. Szép ünnepélyt rendezett főiskolánk Hittanszaki önképző Társasága mult szombaton, okt. 31-én a kollégiumi díszteremben, ekkor és itt ünnepelvén a főtiszteletű helyettes püspök, Némethy Lajos lelkész, az akadémiai igazgató, több főiskolai tanár, Materny Lajos ág. hitv. ev. lelkész urak s főként nőkből álló szép közönség és a tanuló ifjúság jelenlétében a wittenbergi nagy nap 374 éves emlékezetét. Az ünnepélyt a főiskolai énekkar szépen előadott éneke nyitotta meg. majd Dr. Erdős József társulati felügyelő tanár tartott az ő remek, igazán megnyerő előadásában mély theologiai tanultságra valló, s odaadó figyelemmel is hallgatott felolvasást, melynek egy részét lapunk ezen mostani számának élén közöljük, itt pedig gondolatmenetében részletesen ismertetjük. A felolvasó jellemezvén tömören az emberiség történelmében páratlanul álló ama szent mozgalmat, a reformációt, a reformátorok vezérlő elveit ebben a doxológiában látja kifejezve: *Tiéd Atyánk az ország, a hatalom és a dicsőség. Annak igazolására, hogy a 16. század hitbajnokait minő szellem vezérelte, hivatkozik instar omnium Luthernek a worms birodalmi gyűlés előtt és Béza Tódornak Poissy-ban (1561. nov. 9.) az egybegyűlt fejedelmi és papi méltóságok jelenlétében tartott imádságára s magyar reformátoraink példájára, melyekből kiviláglik, hogy a reformáció nem emberi erő, vagy világi bölcsesség műve, hanem egyedül az Ur eselekedte ezt. De miként e világon az Isten tökéletes remekművei mellett mindenütt ott találjuk az emberek gyarló alkotásait, és miként a fényt lépten-nyomon kíséri az árny: úgy történt ez a reformáció korában is. Itt történelmi hűséggel, gyöngéd tapintattal rámutat a protestáns egyház kétfelé válására, a sikertelen egységesítési kísérletekre, a mi együtt véve a reformáció árnyoldala. Az egygyé tömörülés egyedül Isten kezében van. A német protestáns unió, mely III. Frigyes Vilmos királyi gondolata volt, nem a reformáció forrásából fakadt. Ev. reformált egyházunknak soha sem volt, nincs is, nem is lesz szüksége arra, hogy újnál újabb egyházi rendtartásokban, változtatott liturgikai formákban, külsőleges egységesítési kísérletekben keresse dicsőségét és szilárdulását. Missiója az, hogy fentartva a testvér lutheri egyházzal az atyafiúi békés viszonyt, őrizze meg saját hitbizományát s azt szeplőtelen tisztaságban hagyja át a jövő időknek örökségül. Majd a protestantismus feladatának körvonalozása után áttér másodsor arra, mi hatást gyakorolt a reformáció az egyéni, társadalmi, állami életre. Ennek felmutatása végett párhuzamot von a protestáns és katolikus államok vallási, erkölcsi, műveltségi, nemzetgazdasági és államkormányzati viszonyai közt, s történelmi adatokkal igazolja, hogy a reformáció áldásosabb hatása a társadalom és az államélet fejlődésére, mint a keresztyénség bármely alakzata. A középkori világébredés — renaissance — feltárta az ó világ kincses tárnáit s karöltve a humanizmussal, új arisz-*

tokráciát teremtett, de az egyesek és államok életének igazi keresztyéni erkölcsi alapot és erőt kölcsönözni képtelen volt. Oka az, mert kiindulási pontja nem az evangéliom. Felmutatja, mily óriási különbség van a pogány világ szelleméből táplálkozó kulturharcosok és az evangéliomra támaszkodó reformátorok között. Mintegy szemünk előtt vonul el a 16. század szabadsághőseinek egész légiója, a mi gályarabságra hurezolt apáinkkal együtt, kik készebbek voltak mindenről lemondani, semhogy megtagadják az Ur Krisztust. Igazolva látjuk, hogy a reformáció örök elveinek érvényesülésétől függ minden társadalom, állam és nemzet nagysága, ereje és boldogsága. — Ezután harmadszor a reformációnak a tudományra gyakorolt képző, hathatós befolyását jellemzi, kiterjeszkedven az egyes tudományágakra a népoktatásra, a főiskolákra, rámutatva Pápára, Sárospatakra és Debreczenre, mint nemzeti kulturánknak és az evangéliomnak több mint 3 század óta fénylő világító tornyaira. Az emlékbeszéd záradéka pedig így szól: „Szép dolog a reformáció diéső multjára való visszaemlékezés; valódi boldogsággal töltheti el lelkünket az a tudat, hogy evangéliomi protestánsok vagyunk; nincs nemesebb élet, mint járni azoknak a választott férfiaknak nyomdokiban, kik hívek valának Krisztushoz mind a vértanúságig! Csakhogy ám méltó utódok, hű fiak legyünk! — Az evangéliom, a haza és a tudomány iránt való hő szerelem hassa át egész valónkat. Az igazság, szabadság, világosság zászlója alatt küzdve-haladva csak előre! Akkor győzedelmeskedik a tudomány, él és virul a hon s megvalósul Istennek országa! Egyébiránt az egész szép beszédet a Hitanszaki önképző Társulat Közlönye külön ünnepi számban fogja közrebocsátani. A ki megszerezheti, ajánljuk, olvassa el. — A felolvasás után Luther énekét zengette el az énekkar, majd Jánossy Zoltán esküdtfelügyelő nagy hatással szavaltta el „Magyarország nemtője“ című, a reformációt diésőtő költeményét. — Diószegi Mihály 3. th. felolvassa egyháztörténeti értekezését, melynek tárgya: Kálmáncsai Sánta Márton élete és működése. Felolvasó rövid bevezetés után tárgyára tér s Kálmáncsai születési helyét igyekszik megállapítani, érinti Kálmáncsai külföldi tartózkodását, hazatértét: s az ide vonatkozó források és felfogások közül választván, igazolja Kálmáncsai gyulafehérvári kanonokságát, a segesvári hitvitát, mely után Kálmáncsai a reformációhoz tért át. Előadja Kálmáncsai működését Magyar-, majd Erdélyhonban, küzdelmeit a lutheránusokkal, bolyongását, debreczeni lelkipásztorkodását s itt történt halálát. Halálára vonatkozó eddig ismert nézetekhez néhányat csatolva, rövid zárszóval s fohász-kodással végzi értekezését. — A minden tekintetben sikerült ünnepélyt a 179-ik dícséret 10-ik versének együttes elének-lése zárta be.

A magyarországi róm. kath. egyház hercegprimásává Vaszary Kolos pannonhalmi főapát neveztetett ki. Liberális gondolkozású főpápnak mondják, kitől tehát többet várhat a hazai protestantismus, mint elődétől, Simor Jánostól.

Fogházi lelkészség Debreczenben. A debreczeni kir. törvényszéki fogházban letartóztatott ev. ref. vallású egyének lelki gondozásával és vallás-erkölcsi oktatásával, — Könyves Tóth Kálmán lelkész úr sokoldalú elfoglaltatásánál fogva lemondván ez állásáról, a nagytiszteletű rendes lelkész urak pe-

dig épen vasárnap reggeli hivatalos elfoglaltságuknál fogva nem ajánlkozhatván e tisztt elfogadására, melyre a kir. ügyészség csak független állású, önálló egyházi férfút akart alkalmazni: a királyi főügyész, októberhó 28-án kelt rendeletével lapunk szerkesztőjét bízta meg, ki is e megbízatását kötelessége szerint azonnal bejelentette az illetékes egyházi felsőségeknek, s hivatali teendőit azok beleegyezésének reményében mult vasárnap, f. hó 1-én reggel meg is kezdte a fogház kaszamatájában összegyűjtött, majd a celláikban is fölkeresett foglyok között. A theologia pastoralis tanára előtt itt ugyan széles tér nyílik meg a cura pastoralis gyakorlására, a mi a jövő lelkészi generációk képzése tekintetében erősen figyelembe veendő körülmény.

Tudomásul. Értesítem t. lelkésztársaimat, hogy az 1790—91. XXVI. t. cz. századik évfordulójára készített egyházi beszédre már is annyi megrendelés érkezett hozzám, hogy kinyomatása biztosítva van, s így azt idejekorán kézhez juttathatom. Erdőbénye, 1891. nov. 4. Czinko István, ev. ref. lelkész.

Megjelent. Prédikátori Tár. Harmadik kötet. Szerkeszti Szász Gerő. Ára 2 frt. Mielőbb ismertetni fogjuk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat

a nagyszalontai ev. ref. egyházban üresedésbe jött orgonista kántori állásra.

Javadalma: 1) készpénz 210 forint, 2) gabona váltásba 120 frt, 3) 8 hold szántó föld és 2 hold kaszáló 1200 □ ölével számítva, melynek adóját az egyház fizeti, 4) temetési stóla az egyházkerület által megállapított szabályzat szerint, 5) 3 szobából és mellékhelyiségekből álló lakás.

Teendője: istenitiszteletek és temetések alkalmával az orgonista kántori szolgálat végzése, — továbbá úgy a gymnasiumban, mint az elemi fiiskola 4 felső osztályában az ev. ref. növendékeknek az egyházi ének tanítása, — végül az egyházi énekkar vezetése.

Pályázni csak tanítói vagy zenetanítói oklevéllel lehet, kik mindkét oklevéllel bírnak, előnyben részesülnek. Pályázni kívánók okmányait f. évi december 8-ig alantírotthoz adják be. A pályázatra bocsátandók f. évi decz. 15-ikén próba énekülésre és orgonázásra Szalontán jelenjenek meg, mely alkalommal szállásukról és ellátásukról az egyház fog gondoskodni, de útiköltség senkinek sem adatik.

Kelt N.-Szalontán (Bihar m.), 1891. nov. 5.

Böszörményi Lajos,
ev. ref. lelkész.